

Проблеми забезпечення конкурентоздатності економіки України в контексті європейської інтеграції

Омельяненко Віталій Анатолійович,

студент факультету економіки та менеджменту

Сумського державного університету

Могильна Наталія Олексіївна

асистент кафедри економічної теорії

Сумського державного університету

Забезпечення довготривалого і динамічного росту економіки країни має в основі підвищення її конкурентоздатності та відповідних показників інвестиційної привабливості. Конкурентоздатність економіки, її вимір та зв'язок з динамікою росту на різних етапах економічного циклу не перше десятиліття знаходяться в центрі уваги економістів, бо залежно від якості оцінок і ступеня їх відповідності реальної економічної ситуації визначається ґрунтовність стратегічних рішень на макро- і макрорівні[4,с.49-50].

Зазвичай конкурентоздатність країни визначається як сполучення успішної діяльності на світових ринках з підвищенням рівня життя населення. У Доповіді президентської комісії з конкурентоздатності (Report of the President's Commission on Competitiveness) зазначено: "конкурентоздатність країни - це її здатність в умовах вільної та справедливої ринкової системи робити товари й послуги, що відповідають вимогам міжнародних ринків, забезпечуючи при цьому зростання реальних доходів населення"[1].

В ситуації руху України у бік євроінтеграції передбачаються певні дії, які призведуть до повної відкритості вітчизняного ринку для закордонних підприємців, які мають більший досвід ведення господарської діяльності в ринкових умовах, а отже, і в умовах конкуренції. Для вітчизняних суб'єктів постане складна задача навчитися діяти в умовах конкуренції, тобто бути конкурентоздатними.

Ваврищук В. зазначає, що при цьому неминучі досить болючі наслідки для окремих секторів, виробництв і навіть регіонів [2].

Варто зазначити, що потенційні здобутки і переваги європейського інтеграції перевищують можливі втрати та ризики. Це було переконливо доведено попереднім досвідом всіх без винятку європейських країн, у тому числі тих, рівень економічного розвитку яких був нижчий від середнього.

Міжнародна інтеграція може зробити сильну національну економіку більш конкурентоздатною, але в той же час вона не може зробити те ж саме зі слабкою національною економікою [1,с.15-18].

Для успіху інтеграції необхідна ефективно функціонуюча ринкова економіка. Якщо в країні ще не закладені необхідні основи ринкової економіки (інститути, компанії, оптова торгівля і т.д.), інтеграція може дати незначний або навіть негативний економічний ефект.

Лібералізація торгівлі, почата під час відсутності структурних реформ, може вплинути на економічний ріст. Так, соціалістичні економіки зіткнулися з тим, що в умовах застосування світових цін окремі галузі створювали негативну додану вартість. Конкуренція з боку іноземних виробників може підірвати позиції місцевих компаній, якщо вони виявляться не в змозі конкурувати з іноземними компаніями або якщо перебудові їхньої діяльності перешкоджає нормативно-правове середовище.

Спеціалізація на сировинних ресурсах може дати негативний ефект. Вплив економічної інтеграції на країни, що спеціалізуються на виробництві обмеженої кількості видів сировини, представляється неоднозначним. Міжнародна інтеграція приносить відчутні вигоди розвиненим країнам, що володіють значними запасами сировинних ресурсів. До їхнього числа відносяться, наприклад, Канада, Норвегія і Австралія.

У той же час спроби інтеграції, початі більшістю країн, що розвиваються, де спостерігається значна залежність від експорту нафти або іншої сировини, зазвичай зазнавали невдачі.

В умовах відкритої економіки, що не володіє ефективним механізмом перерозподілу доходів (у якості такого може служити, наприклад, податок на видобуток корисних копалин) значні запаси природних ресурсів можуть вплинути на конкурентоздатність несировинних галузей ("голландська хвороба") і підсилити спеціалізацію на секторах, які мають на меті витяг природної ренти, у довгостроковій перспективі піддаються впливу нестійкості цін і характеризуються відносно більшими низькими темпами росту. Крім цього, сильна залежність від незначної кількості ресурсних секторів (доходи від яких звичайно одержує меншість фірм), створює умови для корупції, протекціонізму й ослаблення правових інститутів.

Є.І. Мусієнко зазначає, що в умовах інтеграції України у європейський простір проблема конкуренції набуває особливого значення, тому що конкуренція хоч і пов'язана з певними витратами, але разом із тим забезпечує величезний економічний ефект, стимулюючи зниження цін, підвищення якості та асортименту продукції, яка випускається, впровадження науково-технічних досягнень тощо. Саме тому питання конкурентоспроможності національної економіки є дуже актуальним, а пошук шляхів для його вирішення має стати елементом державної структурної політики України.

Крім того, в умовах процесу глобалізації проблеми забезпечення конкурентоспроможності виходять на перший план, оскільки лише конкурентоспроможність гарантує виживання товаровиробника на внутрішньому і зовнішньому ринку. Конкурентоспроможність товару є проявом конкурентоспроможності підприємства, а конкурентоспроможність останнього відображає конкурентоспроможність країни в цілому, тобто конкурентоспроможність національної економіки[4].

В даному контексті варто зазначити, що останнім часом Україна демонструє регрес у більшості світових рейтингів, зокрема складених Всесвітнім економічним форумом за індексом глобальної конкурентоспроможності, the Heritage Foundation & the Wall Street Journal за індексом економічної свободи, Transparency International за індексом

сприйняття корупції та ін. Це переважно пояснюється нерозв'язаними інституційними проблемами (насамперед, йдеться про низьку прозорість та неефективність державної політики, відсутність незалежної судової влади та захисту прав власності, марнотратство державних коштів тощо). Майже в усіх рейтингах позиції України погіршені через зростання корупції, рівень якої є одним з найвищих у Європі.

На думку колективу вчених НАН України у контексті інтеграції України до європейського економічного співтовариства, актуальним є питання визначення тих заходів, здійснення яких спрямоване на забезпечення такого рівня конкурентоздатності економіки, що уможливить подальшу інтеграцію економіки України у світовий економічний простір і поглиблення співробітництва з ЄС[4, с.51].

Зберігаючи свою нинішню зовнішньоекономічну спеціалізацію, Україна може розраховувати здебільшого на роль периферійного додатку, а не рівноправного члена Євросоюзу. Про це свідчать особливості нинішньої торговельної співпраці з ЄС.

Проте, ресурсне забезпечення масштабних соціально-економічних перетворень та консолідація національних економічних інтересів потребують суттєвого поліпшення ефективності використання національних природних, трудових, інтелектуальних ресурсів. Відтак, для впровадження зони вільної торгівлі має проходити на рівноправних засадах, потрібно зміцнити конкурентоспроможність національної економіки та структурно перебудувати її на засадах інноваційного розвитку.

Виходячи із загальної довгострокової мети підвищення рівня життя, оцінка та прогнозування конкурентоздатності тієї або іншої країни вимагає сполучення наступних чотирьох підходів:

- продуктивність;
- цінова конкурентоздатність;
- інноваційна діяльність і технологічна;
- інвестиційна привабливість [1].

Україна не повинна приймати всі вимоги ЄС беззастережно. Замість цього країна повинна керуватися національними інтересами й захищати їх, дотримуючись прагматичних позицій у переговорах з ЄС.

Європейська інтеграція повинна розглядатися як інструмент для реформ. Наближення до норм і стандартів Євросоюзу може допомогти Україні здійснити реформи на рівні держави, поліпшити державне управління, правила гри для бізнесу і залучення інвестицій, сприяти реформуванню енергетичної галузі, а також відкрити кордони для українців, які прагнуть подорожувати, навчатися та працювати в ЄС[5].

Список використаних джерел

1. Бенаройа Ф. Европейская интеграция и конкурентоспособность: их значение для России [Электронный ресурс]. - М.: 2005 // Режим доступа: www.recep.ru/files/documents/Integration_Comp_Benaroya_ru.pdf
2. Ваврищук В. Порівняльна характеристика ризиків України та сусідніх держав у питаннях міжнародної інтеграції [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://members.multimania.co.uk/risks/pap/24.htm>
3. Мусієнко Є.І., Галенко М.В. Конкуренція та конкурентоспроможність національної економіки України на сучасному етапі: сутність, особливості, структура, класифікація, основи формування, пріоритети та проблеми [Текст] // Вісник ДДФА. - Серія «Економічні науки», 2008. - №2. - с. 49-56
4. Соціогуманітарні дослідження в Національній академії наук України. 2004-2008: звіт Секції суспільних і гуманітарних наук НАН України до 90-річчя Національної академії наук України / НАН України, НБУВ; редкол.: В.М. Литвин (голова) і ін. - К., 2008. - 371 с.
5. Цапенкова Л.В. Интеграционные устремления Украины – научное обоснование и практическая [Текст] // Україна - ЄС - Європа: нові виклики та модернізація відносин. Збірник матеріалів VII міжнародної науково-практичної конференції студентів та аспірантів УАЗТ 18 квітня 2007 року. - К.: УАЗТ, 2007 – с. 15-18.